

Stinsenflora voelt zich thuis op begraafplaats Westerveld

Stinsenplanten hebben een open bodem nodig. Door het vele graafwerk bieden begraafplaatsen optimale groeiomstandigheden voor deze planten. Misschien is de mooiste stinsenflora wel te vinden op Westerveld in Driehuis.

Tekst Marjon Weijzen / Beeld Marjon Weijzen, Ton Stolk

In de binnenduinrand van Kennemerland ontstond halverwege de 17e eeuw een bijna aaneengesloten rij landgoederen van gefortuneerde Amsterdammers. Op een van deze voormalige buitens is in 1888 de particuliere begraafplaats Westerveld aangelegd. Het werd een begraafplaats voor alle gezindten. De Haarlemse architect L. Zocher maakte het ontwerp.

In 1913 verrees op Westerveld het eerste crematorium van Nederland, ontworpen door M. Poel. Later werd het gebouw uitgebreid met een aula en een columbarium naar ontwerp van W. M. Dudok. Het terrein van begraafplaats en crematorium Westerveld is 30 ha. Uniek is dat er graven worden uitgegeven voor onbepaalde tijd, dus met eeuwigdurende grafrechten.

Ideale groeiplaats

De duinhellingen van Westerveld vormen een goede standplaats voor veel stinsenplanten, die veelal in loofbossen op eroderende berghellingen hun natuurlijke habitat hebben. Dat de grond vaak wordt omgewoeld, in verband met begraven, is voor de planten een pluspunt want ze hebben een open bodem nodig.

Op veel plekken omringen oosterse sterhyacint (*Scilla siberica*), vingerhelmbloem (*Corydalis solida*) en speenkruid (*Ranunculus ficaria* subsp. *bulbilifer*) de graven. Omdat het een prachtig gezicht is, hebben de bezoekers van de graven geen moeite met de royale begroeiing. Integendeel, van heinde en verre komen mensen die hier uiteindelijk begraven willen worden.

Ook puschkinia (*Puschkinia scilloides*) staat er veel. Onder de loofbomen zijn veldjes met bosanemonen (*Anemone nemorosa*), grote sneeuwroem (*Scilla siehei*, syn.: *Chionodoxa luciliae*) en blauwe en oosterse anemoon (*Anemone apennina* en *A. blanda*). Spaarzamer zijn kleine sneeuwroem (*Scilla sardensis*), gele anemoon (*Anemone ranunculoides*) en gulden sleutelbloem (*Primula veris*).

De tamelijk zeldzame knikkende vogelmelk (*Ornithogalum nutans*) groeit eveneens op Westerveld. Verscholen tussen de klimop zijn de fraaie bleekgroene trossen te zien, waarvan de onderste bloemen open zijn. De knikkende vogelmelk, net als de gewone, later bloeiende vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*), een beschermde plant.

Fred Booij is al 30 jaar verantwoordelijk voor het groenbeheer en hij vertelt enthousiast dat sinds jaar en dag op twee plaatsen kievitsbloemen (*Fritillaria meleagris*) staan. Bij de vijver en wat hoger op een helling. Een andere tot de verbeelding sprekende plant die je her en der tussen de graven treft, is de witte narcis (*Narcissus poeticus*), ook wel dichtersnarcis genoemd. Deze vrij laat bloeiende narcis is echt een plant van de Engelse landschapsstijl.

Sommige stinsenplanten bloeiden al veel eerder. Zo waren we veel te laat voor de vroege sterhyacint (*Scilla bifolia*), sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*), winteraconiet (*Eranthis hyemalis*) en boerencrocus (*Crocus tommasinianus*). Nog in aantocht is de bloei van lelijtes-van-dalen (*Convallaria majalis*) en gele hondstand (*Erythronium-hybride*).

Zuinig met maaien

De begraafplaats wordt beheerd door twaalf medewerkers waarvan een deel naast hun taken in het groen ook uitvaarten begeleidt. Daarnaast zorgen de medewerkers geregeld voor het onderhoud van de graven.

Aan de bestaande stinsenbeplantingen doen de groenmedewerkers niet veel. Het beheer van begraafplaats Westerveld beperkt zich tot maaien en het verwijderen van het blad van de graven. Slechts een keer per jaar en zo laat mogelijk wordt er gemaaid.

Aanplanten doen de beheerders ook, zij het met mate. Drie jaar geleden plantte Fred Booij een veld blauwe druifjes in een dalletje waar niet wordt begraven. „Vorig jaar was het bijna niks, maar dit jaar staan ze er mooi bij.” ■

Verwilderde, bijna wit bloeiende Puschkinia scilloides samen met Scilla siehei (Chionodoxa) en de hemelsblauwe, gemakkelijk uitzaaiende Scilla siberica.

Wat zijn stinsenplanten en waar komen ze vandaan?

Stinsenplanten zijn planten die rond historische bebouwing voorkomen. Stins is het Friese woord voor kasteelboerderij, de voormalige woning van de Friese adel. Een groep van zo'n zestig planten wordt tot de stinsenflora gerekend. Het zijn vooral in het voorjaar bloeiende knol- en bolgewassen die in de 16e en 17e eeuw meegenomen werden door ontdekkingsreizigers, rondreizende edelen en handelsreizigers. De planten kwamen terecht in parken rondom kasteelboerderijen en op landgoederen, in tuinen en parken van

notabelen én op begraafplaatsen. De eerste stinsenplanten hebben hun oorsprong in Midden-Europa, het Middellandse Zeegebied, de Balkan en Klein-Azië. Later zijn ook soorten van verder weg geïntroduceerd. Sindsdien zijn die uitheemse planten verwilderd en inmiddels volledig ingeburgerd. Ze groeien vooral op plaatsen waar het in het voorjaar licht is en in de zomer koel en beschaduwde: dus onder loofbomen of in de halfschaduw van beplantingen. Ze gedijen op een voedselrijke, humeuze, licht vochtige bodem.

Bolbeplanting van onder meer blauwe en witte druifjes en tulpen tussen en rond de blauwe hardstenen platen van een graf sluit naadloos aan op de stinsenflora op begraafplaats Westerveld.

Andere plaatsen met mooie stinsenflora

In Nederland komen mooie stinsenbeplantingen voor op landgoederen en rond kerkhoven in Friesland, Groningen, Drenthe en de Vechtstreek, kasteeltuinen in de Achterhoek, de loofbossen van Zuid-Limburg en in de binnenduinrand van Noord-Holland. Ton Denters, ecooloog en auteur van de veldgids **Stadsplanten**, bezoekt ieder weekend wel een begraafplaats. Westerveld vindt hij een van de mooiste. Hij noemt nog een aantal plekjes met mooie stinsenflora: het kerkhof bij de kerk van Santpoort-Noord (met Haarlems klokken-spel, *Saxifraga granulata* 'Plena'),

de algemene begraafplaats in Haarlem en de duin- en bollenstreek. Verder staan in de omgeving van Zwolle enkele soorten geelsterren (*Gagea*) en verwijst Denters voor de bostulp (*Tulipa sylvestris*) en holwortel (*Corydalis cava*) naar Friesland. Dan is er in Pieterburen nog de voormalige pastoriëtuin Domies Toen. Daar zijn alle Nederlandse stinsenplanten te bewonderen. De tuin heeft wat dat betreft een museumfunctie. Van februari tot half mei wordt er elke zondagmiddag een stinsenronde gegeven. Domies Toen grenst aan het kerkhof. Maar daar valt de

bloei tegen. Annette Broekhuizen van Domies Toen: „Vaak zie je op de kerkhoven alleen maar gras, met wat speenkruid en made-lieven, terwijl de aangrenzende pastoriëtuinen vol staat met stinsenplanten. Dat komt omdat er op de kerkhoven teveel gemaaid wordt.“ Landschapsbeheer Groningen ontwikkelde de brochure 'Kerken in het groen', waarin adviezen over beheer van stinsenplanten worden gegeven. Mooie voorbeelden in het noorden van het land zijn verder nog: Bellingeweer (winterakonieten en sneeuwkllokjes), Bedum (daslook en sneeuwkllokjes), Stiens (bonte

Ton Denters

krokus, holwortel, winterakoniet en sneeuwkllokjes), Rinsemageest (vingerhelmbloem), Cornjum (gele anemoon, holwortel) en Ternaard (bostulp en knikkende vogelmelk).

Blauwe anemoon en speenkruid tussen de graven.

Hyacinthoides non-scripta, heet ook wel hazeklokje of Bluebell, was al in de middeleeuwen bekend en is sindsdien verwilderd.

Corydalis solida of voorjaarshelmbloem heeft een groot verspreidingsgebied in Europa en West-Azië. In Nederland is deze helmbloem verwilderd, maar wel beschermd.

■ Informatie:
Stadsplanten, veldgids van de stad, T. Denters Fontaine uitgevers
ISBN 90-59560-075-2, €19,50
Stinsenplanten in Noordwest Groningen
A. Broekhuizen
Uitgeverij Profiel
ISBN 90-52943-648, €9,50

Nog meer over stinsenplanten en het beheer via: www.tuinenlandschap.nl